

Bos

Zelfs los van die discussie is het goed ons te realiseren dat dit kabinet de stijging van de zorgkosten in de ramingen heeft meegenomen op basis van de berekeningen van het CPB. Daar zit niets beleidsmatig aan. Die stijging is een hoger percentage dan waar enig ander kabinet vóór dit kabinet van is uitgegaan. Er wordt in 2011 voor de cure, de ziekenhuiszorg, structureel 3 mld. meer uitgegeven dan in 2007, en voor de care, AWBZ et cetera, structureel 2 mld. meer. Dat zijn ongeloflijke bedragen die er gewoon bovenop komen. Dit kabinet bezuinigt dus niet op de zorg, dit kabinet steekt miljarden extra in de zorg, en wil er daarbij zeker van zijn dat het geld terecht komt bij de mensen die het het hardste nodig hebben. Om dat te bereiken is het kabinet ook bereid om oneigenlijk of niet-bedoeld gebruik aan de kaak te stellen en daar maatregelen tegen te nemen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik had mij, dacht ik, zorgvuldig uitgedrukt. Het laatste antwoord van de minister van Financiën bestrijd ik ook niet, omdat ik mijn vraag was begonnen met te stellen dat sprake is van een forse stijging in de wijze waarop zorgbehoefte door dit kabinet wordt geaccommodeerd. Dat is mij allemaal bekend. Desondanks constateer ik dat zowel de minister van VWS als de staatssecretaris van VWS voor volgend jaar vrij draconische maatregelen heeft genomen met het oog op de overschrijding die nu al zichtbaar is, los van de vraag naar de mogelijke oorzaken, want daar kan een heel debat over gevoerd worden. Is er geen sprake van een paniecreactie, met de versnelde invoering van marktwerking in de ziekenhuiszorg, en de forse besparingen die mevrouw Bussemaker binnen de AWBZ moet realiseren terwijl de grote systeemdificussie nog moet plaatsvinden? Ik vind dat allemaal riskant, zeker gelet op opmerking van de minister van Financiën dat het kabinet gaat garanderen dat de mensen zorg krijgen; wij kennen de problemen bij de gespecialiseerde thuiszorg, enzovoort. De winkel moet wel open blijven tijdens de verbouwing.

Minister **Bos**: Dat debat moeten wij ook met elkaar gaan voeren, al denk ik wel dat dat eerder bij de begroting Volksgezondheid moet gebeuren dan hier. Ik protesteer overigens tegen de opmerking dat sprake zou zijn van versnelde invoering van marktwerking in de ziekenhuiszorg. Er wordt nu één stapje gezet, van 10 naar 20%, dat wij sowieso al wilden zetten, en daarna zullen vervolgstappen worden gezet op basis van evaluaties die moeten uitwijzen of de kwaliteit van de zorg ermee gediend is. Minister Klink zet nu ook vooral in op maatstafconcurrentie om de kosten van de zorg in de hand te houden, wat niet hetzelfde is als het aanjagen van commercieel georiënteerde concurrentie. Ik ontken niet dat op dit moment harde en her en der pijnlijke maatregelen worden genomen door minister Klink en staatssecretaris Bussemaker, maar het is wel uit te leggen. Ik vind, kijkend naar de overschrijdingen en waardoor die worden veroorzaakt, dat wij daar iets aan moeten doen, want op termijn is het gevolg dat de zorg voor de mensen die het echt nodig hebben in het gedrang komt. Ik kan mij voorstellen dat de Kamer dat uitgangspunt deelt. Vervolgens is de vraag vooral of er op het juiste moment en bij de juiste kosten wordt ingegrepen en of de juiste oorzaken worden aangepakt.

Dat debat kunnen wij echter beter voeren bij de begroting Volksgezondheid.

Voorzitter, ik weet dat u voornemens bent, om 13.30 uur te schorsen voor de lunch, maar ik sta nu aan het begin van een blokje waarbij ook de kwestie van de topinkomens aan de orde komt. Ik heb nog 12 minuten tot 13.30 uur, maar ik ga daar dan overheen. Daarom is dit wellicht het meest geschikte moment voor de lunch.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de Kamer hiermee instemt. De minister creëert op deze manier ook extra ruimte om de Kamer uitgerust aan het volgende deel van het debat te laten beginnen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik vind het prima, als er in de pauze maar geen voortijdige reacties via teletekst tot ons komen.

De (algemene) beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 13.18 uur tot 14.00 uur geschorst.

Voorzitter: Verbeet

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Ingekomen zijn beschikkingen van de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal:

- een inzake aanwijzing van de leden Haubrich-Gooskens, Leunissen en Janse de Jonge tot lid van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad;
- een inzake aanwijzing van de leden Russell, Van Driel en Boekestijn tot lid en het lid De Graaf tot plaatsvervangend lid van de NAVO-Assemblee;
- een inzake aanwijzing van de leden Meurs en Franken tot lid van de OVSE-Assemblee.

Ik stel voor, deze beschikkingen voor kennisgeving aan te nemen.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Op de tafel van de griffier ligt een lijst van ingekomen stukken. Op die lijst staan voorstellen voor de behandeling van deze stukken. Als voor het einde van de vergadering daartegen geen bezwaar is gemaakt, neem ik aan dat daarmee wordt ingestemd.

Ik stel voor, toestemming te verlenen tot het houden van een wetgevings- c.q. notaoverleg met stenografisch verslag op maandag 12 november 2007 van 11.15 uur tot 22.00 uur van de vaste commissie voor Financiën over het Belastingplan 2008.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Leijten.

Mevrouw **Leijten** (SP): Voorzitter. Ik wil graag het verslag van het algemeen overleg over het aanvalsplan laaggeletterdheid op de plenaire agenda plaatsen.

Voorzitter

De **voorzitter**: Ik stel voor, dat VAO toe te voegen aan de agenda van volgende week.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Van der Staaij.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. Op 4 september jongstleden heb ik via de voorzitter mede namens mevrouw Arib een brief gevraagd aan de ministers van Justitie, van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Buitenlandse Zaken over een rapport van Terres des Hommes, waarin staat dat de bestrijding van kindersekstoerisme in het buitenland tekortschiet. Wij hadden gevraagd om daarover nog voor het debat over de zedelijkheidswetgeving een brief te krijgen. Dat debat was voor 12 september gepland, maar is inmiddels uitgesteld tot morgen. De brief is er echter nog niet. Mijn vraag is of wij die uiterlijk vandaag om 16.00 uur kunnen ontvangen.

De **voorzitter**: Ik stel voor, het stenogram van dit gedeelte van de vergadering door te geleiden naar het kabinet. Wij zullen er ook een telefoontje aan wijden, want dat gaat het snelst.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is de voortzetting van:

- **de algemene financiële beschouwingen naar aanleiding van de Miljoenennota 2008 (31200), en de behandeling van:**

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van de Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2008 (31200-IXA);**
- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2008 (31200-IXB);**
- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het BTW-compensatiefonds voor het jaar 2008 (31200-G).**

De (algemene) beraadslaging wordt hervat.

De **voorzitter**: Wij zijn toe aan een voortzetting van de algemene financiële beschouwingen. Ik kon daar helaas vanmorgen zelf niet bij aanwezig zijn. Ik heb veel gemist, heb ik begrepen. De minister van Financiën zal met een nieuw blokje beginnen.

□

Minister **Bos**: Voorzitter. Een aantal Kamerleden heeft gisteren en vanochtend gesproken over het bruto nationaal geluk. Het Centraal Planbureau heeft in de Macro-economische Verkenningen een mooie verkenning gedaan naar de vraag wat economen en politici aankunnen of aan moeten met een begrip als bruto nationaal geluk en of dat op enigerlei wijze in de plaats zou kunnen of moeten treden van het bruto nationaal product.

Met name Sir Richard Layard heeft veel werk verricht op dit gebied. Belangrijk werk, wat ons betreft, al is het maar omdat hij ons eraan heeft herinnerd dat geluk zoveel meer is dan alleen een hoog salaris of een hoog

bruto binnenlands product. Iemand als Galbraith heeft dat al jaren voor hem gezegd. Geluk hangt volgens Sir Richard Layard bovenal af van onze relaties met anderen. Sociale samenhang dus. Laat dat nu net een van de speerpunten zijn van dit kabinet. Dat betekent niet dat wij het op alle punten bij voorbaat eens zijn met wat er volgt uit zijn analyse en uit zijn werk, want hij doet ook allerlei controversiële aanbevelingen waar echt veel kanttekeningen bij zijn te zetten. Bijvoorbeeld dat economische groei die de overheid zou moeten worden afgeremd met veel hogere belastingen, zodat wij worden gedwongen om meer te genieten van de vrije tijd en daardoor gelukkiger worden. Daarmee ben ik het niet bij voorbaat eens. Uit ander onderzoek blijkt namelijk dat er wel degelijk een heel sterk aantoonbaar verband bestaat tussen rijkdom en geluk. Uit alle onderzoeken blijkt dat mensen in arme landen gemiddeld minder gelukkig zijn dan mensen in rijke landen, dat mensen in landen met middeninkomens "middengelukkig" zijn en mensen in rijke landen heel gelukkig. Het betoog van Layard is vooral gebaseerd op de stelling dat extra rijkdom niet altijd bijdraagt tot nog meer geluk. Daarbij is alleen gekeken naar de groep van rijke landen, waar Nederland toe behoort. Die stelling onderbouwt hij met name aan de hand van studies die hij in Japan heeft gedaan. Dat is een nuttige analyse waar veel van te leren valt. Het is echter ook een analyse die in een heleboel opzichten nog niet af is.

Er zijn andere economen, bijvoorbeeld Paul Ormerod en Helen Johns, die overtuigend hebben aangetoond dat er op de analyse van mensen als Layard in onderzoekstechnische zin een heleboel aan te merken valt, dat de gebruikte data – allemaal enquêtegegevens over hoe gelukkig mensen zich voelen – niet alle even betrouwbaar zijn. Het is moeilijk voor te stellen hoe het debat in de Kamer gevoerd moet worden aan de hand van een geluksindicator. Ik moet er in ieder geval niet aan denken dat wij als overheid of als politici gaan bepalen hoe mensen gelukkig worden of hoe zij gelukkig zouden moeten worden. Hoe je geluk meet is één ding, het is een volgend ding om uit te zoeken waar het mee te maken heeft, maar het is weer een andere stap in hoeverre je vindt dat politici zich er daadwerkelijk mee moeten bemoeien.

Niettemin, een van de interessante bevindingen uit het werk van Layard en anderen is dat geluk in een heleboel opzichten met zaken te maken heeft die niet direct verband houden met de vraag hoeveel geld mensen in de portemonnee hebben maar veel meer met de vraag hoe zij zich verhouden tot anderen, de relaties die zij met anderen onderhouden. In een heleboel opzichten is de kwaliteit van het publieke domein, de manier waarop je in een samenleving met elkaar omgaat, relevant voor het ervaren van geluk. Mijn oud-leermeester op de universiteit – ooit van het CDA, maar inmiddels overgestapt naar de PvdA – professor Bob Goudzwaard, vatte dat ooit mooi samen onder de titel "Niet bij brood alleen". Dat was de titel van een CDA-verkiezingsprogramma, geloof ik, of misschien zelfs van een CDA-beginselprogramma. Dat was weer een bevestiging van een les van een andere oud-leermeester, Klaas de Vries, die mij ooit vertelde dat elke keer als de PvdA ergens een mooie leus voor verzint, je er vervolgens achterkomt dat het CDA die al een keer ergens voor gebruikt heeft.

Maar goed, welvaart en geluk. Wij weten nog niet precies hoe, maar het heeft iets met elkaar te maken. Bij die discussie komen twee onderwerpen steeds naar